

4.2 Pelastustoimi

Arvioinnin taustaa

Arviointikohteet

Vuoden 2006 peruspalvelujen arvioinnissa pelastustoimen tuottamista palveluista arvioitiin operatiivista pelastustoimintaa ja onnettomuuksien ehkäisyä. Arvioinnin kohteet ovat samat kuin edellisellä arviointikierröksellä vuonna 2005.

Toimintaympäristö

Organisaatiouudistuksessa vuoden 2004 alusta lähtien pelastustoimen järjestämis- ja ylläpitovastuu siirtyi kunnilta alueen pelastustoimelle. Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon pelastuslaitokset tuottavat pelastustoimen palvelut Itä-Suomen läänissä. Vuosi 2006 oli alueellisen pelastustoimen kolmas toimintavuosi.

Merkittävä pelastustoimintaan vaikuttava uudistus on ollut myös hätäkeskusuudistus, jonka seurauksena erillään toimineet pelastustoimen kunnalliset hätäkeskukset ja poliisin hälytyskeskukset yhdistettiin valtion ylläpitäviksi hätäkeskuksiksi. Hätäkeskukset tuottavat asiakkailleen pelastus-, poliisi-, sosiaali- ja terveystoimen toimialaan kuuluvat hälytyspalvelut. Vuoden 2005 alusta lähtien Itä-Suomen läänissä on toiminut kolme hätäkeskusta. Vuoden 2006 alusta Suomessa on 15 valtion ylläpitämää hätäkeskusta.

Pelastustoimen, hätäkeskusten ja maakuntien hallinnolliset alueet vastaavat Itä-Suomessa toisiaan. Tapahtuneet muutokset ovat helpottaneet viranomaisyhteistyötä ja tehostaneet voimavarojen käyttöä. Uusien toimintatapojen sekä toimintamallien kehittäminen ja sisäistäminen jatkuu pelastuslaitoksissa ja hätäkeskuksissa.

Lainsäädännöllinen tausta

Vuoden 2004 alusta voimaan tulleet pelastuslaki (468/2003) sekä valtioneuvoston asetus (787/2003) pelastustoimesta muodostavat pelastustoimen säädösperustan, jota täydentävät pelastuslain nojalla annetut sisäasiainministeriön asetukset ja ohjeet. Läninhallituksen pelastusosaston tehtävänä on johtaa ja valvoa pelastustointia sekä sen palvelujen saatavuutta ja tasoa läänissä.

Arviointiasetelma

Peruspalvelujen arvioinnin kannalta vuosi 2006 tarjoaa pelastuslaitosten aikaisempia toimintavuosia paremmat mahdollisuudet tarkastella organisaatiouudistuksen vaikutuksia pelastustoimen tuottamiin palveluihin. Vuosina 2004 - 2006 pelastuslaitosten resurssit suuntautuivat vielä paljolti uuden organisaation käynnistämiseen sekä toimintakulttuurin luomiseen. Arviointikohteiden tarkastelujaksona ovat vuodet 2003 - 2005, joiden keskiarvoon vuoden 2006 toteutumaa verrataan. Tekstiosiossa on arvioinnin tulokset esitetty lääni ja pelastuslaitoskohtaisina keskiarvolukuina. Kuntakohtaiset vertailut on tehty teemakarttaesityksinä.

Arviointikysymykset:

1. Kuinka kattavasti pelastuslaitokset ovat tehneet onnettomuuksien ehkäisytyötä?
2. Miten palvelut ovat kehittyneet alueellisen pelastustoimen myötä?
3. Kuinka hyvin palokunnat ovat pystyneet noudattamaan ohjeellisia toimintavalmiusaikoja?
4. Miten onnettomuuksien määrät ovat kehittyneet ja miten ne ovat alueellisesti jakautuneet?

Arviointimittarit:

1. Suoritettujen palotarkastusten, laadittujen pelastussuunnitelmien sekä valistusta ja neuvontaa saaneiden henkilöiden määrät.
2. Onnettomuuksien määrän kehitys neljän vuoden ajanjaksolla. Vuoden 2006 toteutuma verrattuna vuosien 2003 - 2005 toteutuman keskiarvoon.
3. Palokunnan toimintavalmiusajat sekä toimintavalmiusajan ylitykset riskialueittain.
4. Muutokset onnettomuuksien määrissä.

Aineisto

Arviointiraportin tietolähteenä käytettiin valtakunnallista pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietokantaa (PRONTO). Lisäksi käytettiin valtakunnallista kartta-aineistoa sekä väestörekisterikeskuksen 31.12.2005 asukaslukutietoja. Arviointi toteutettiin hyödyntäen jo lääninhallituksen käytettävissä olevia tietoja ilman erikseen tehtyjä kyselyjä.

Arvioinnin pohjana olevat tilastotiedot ovat osittain epätäydellisiä ja toisaalta osa tiedoista on syötetty tietokantaan ilmeisen väärin. Eri vuosien tietojen vertailukelpoisuuteen ovat hieman vaikuttaneet myös tiedon tilastointitavassa tehdyt muutokset. Tilastointijärjestelmää, varsinkin sen ohjeistusta ja raportointimahdollisuuksia, on syytä edelleen kehittää. Perustietojen tallentamisessa ja tietojen oikeellisuudessa on vielä pelastuslaitoksilla puutteita. Tiedot ovat kuitenkin suuruusluokiltaan hyvin suuntaa antavia ja vertailukelpoisia edellisvuosien vastaaviin tilastoihin.

4.2.1 Pelastustoiminta

Arviointitulokset

Pelastustoimen palvelutason tulee vastata alueella esiintyviä onnettomuusuhkia. Palvelutason määrittämistä varten pelastuslaitokset selvittävät ja arvioivat alueellaan esiintyvät uhkat ja riskit sekä päättävät palvelutasonsa kuntia kuultuaan.

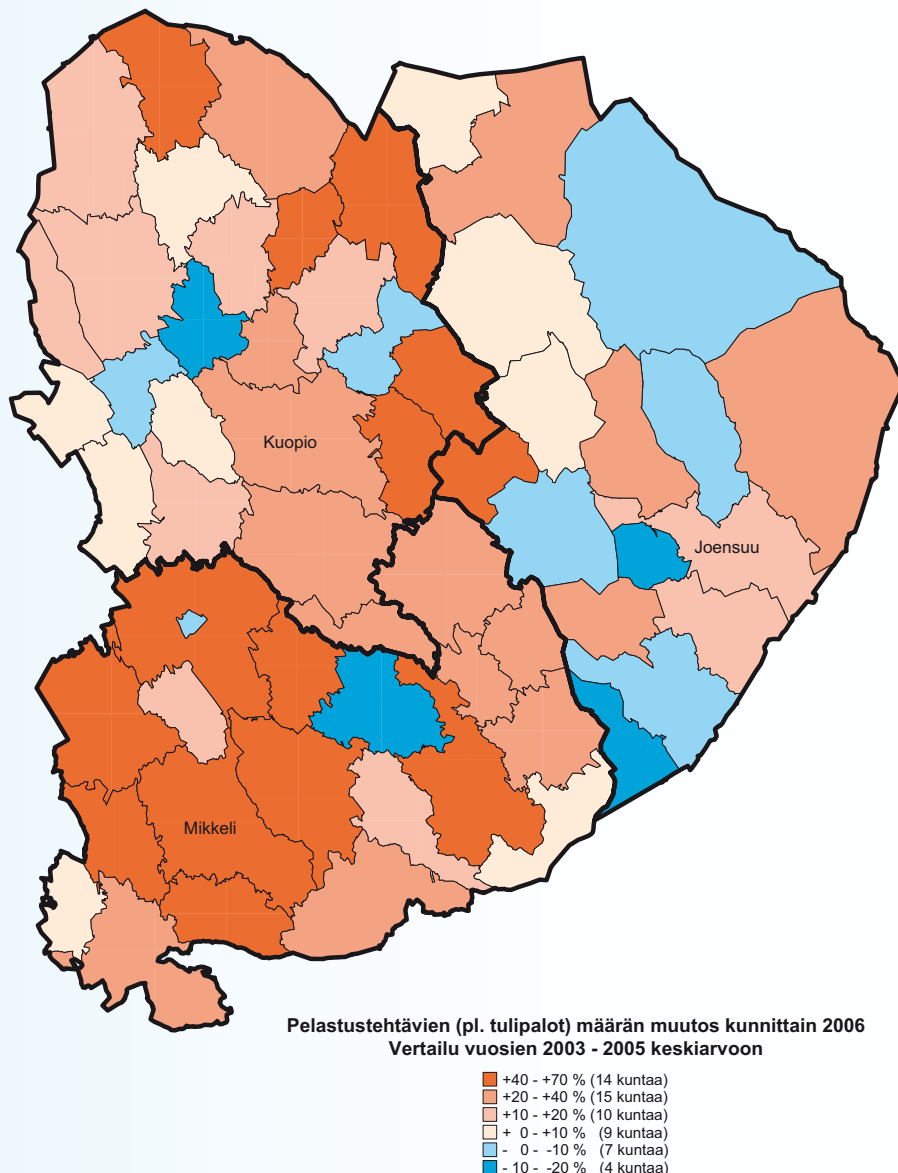
Alueella esiintyvien riskien ja uhkien selvittämiseksi laaditaan riskianalyysi. Riskianalyysin tarkoituksena on tunnistaa ja arvioida riskit sekä määritellä varautumistoimenpiteet niiden varalta. Riskianalyysin tulosten pohjalta määritetään edelleen riskialueet onnettomuuksien todennäköisyyden perusteella. Riskialuejako on neliportainen (I - IV), ja se osoittaa alueella esiintyvien onnettomuusriskien suuruuden suhteutettuna asukaslukuun, rakennusten kerrosalaan ja liikennetiheyteen.

Pelastustoiminnan onnistumisen kannalta on olennaista, kuinka nopeasti ja millaista apua onnettomuuspaikalle saadaan hälytettyä. Pelastustoimen henkilöstön ja kaluston sijoittamisessa tulee ottaa huomioon riskialuejako, jotta ohjeiden mukaiset palokunnan toimintavalmiusajat saavutetaan.

Onnettomuusmäärät

Onnettomuusilmoitusten määrä jatkoi kasvuaan Itä-Suomen läänissä. Tarkasteluvuonna palokunnat hälytettiin yhteensä 13 495 kertaa. Hälytyksiä oli noin kuusi prosenttia (+737) enemmän vuoteen 2005 verrattuna, jolloin niitä oli 12 758. Kasvua oli erilaisissa tarkastus- ja varmistustehtävissä kahdeksan prosenttia (+255), maastopaloissa kuivan kesän vuoksi peräti 120 prosenttia (+441), rakennuspaloissa 23 prosenttia (+115) ja liikennevälinepaloissa 31 prosenttia (+84). Koko 2000-luvun jatkunut ensivastetehtävien määrän voimakas kasvu taittui; vähennystä oli nyt noin kaksi prosenttia (-95), samoin liikenneonnettomuustehtävissä oli vähennystä noin seitsemän prosentin (-121) verran.

Vuosituhaten vaihteesta viime vuoteen asti ovat tilastoidut onnettomuudet lisääntyneet vuosittain tasaisesti. Tämä johtuu pääsääntöisesti palokuntien ensivastetoiminnan yleistymisestä ja sitä kautta ensivastetehtävien määrän kasvusta sekä toisaalta erilaisten tarkastus- ja varmistustehtävien lisäyksestä. Osaltaan

KUVIO 10. Pelastustehtävien (pl. tulipalot) määrän muutos kunnittain vuonna 2006, vertailu vuosien 2003 - 2005 keskiarvoon

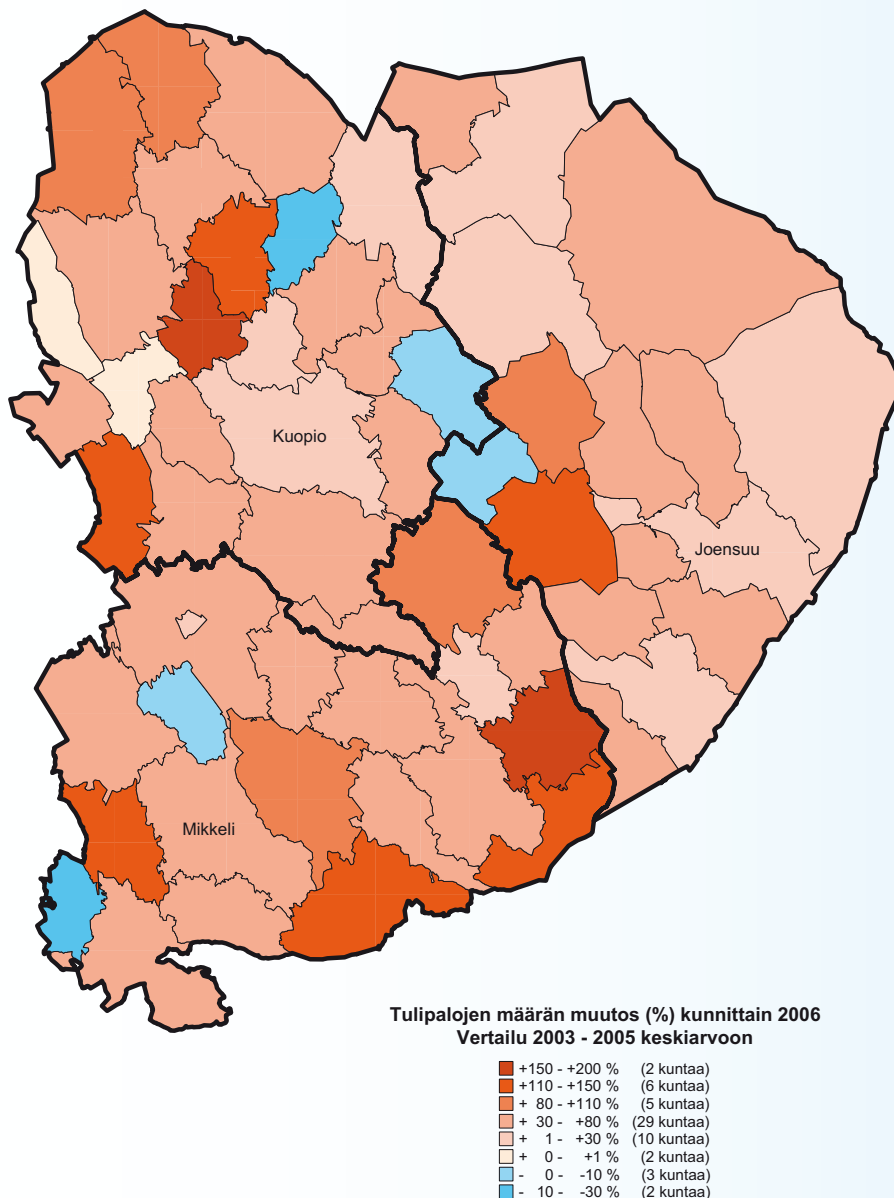
kasvua selittää useista eri syistä johtuva ihmisten madaltunut kynnyks ilmoittaa asioista ja pyytää yhteiskunnan apua sekä toisaalta matkapuhelinten käytön yleistyminen.

Rakennuspaloja kirjattiin tarkasteluvuonna 2006 yhteensä 623 ja vuonna 2005 yhteensä 508 eli lisäystä oli noin 23 prosenttia.

Suurpaloiksi luokiteltavia, omaisuusvahingoiltaan yli puolen miljoonan euron rakennuspaloja oli läänin alueella yhdeksän. Koko vuoden omaisuusvahingot nousivat noin 30 miljoonaan euroon, joka on vajaat 11 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2005. Uhattuna oli omaisuutta yli 680 miljoonan euron arvosta, josta siis 650 miljoonan euron omaisuusarvot (96 %) saatiin pelastettua.

Suomessa menehtyi vuonna 2006 tulipaloissa PRONTO-tietokannan mukaan 117 henkilöä. Valtaosa palokuolleista oli yli 40-vuotiaita miehiä. Useimmat palokuolemat tapahtuivat yksittäin omakoti- ja muissa pientaloissa. Tulipaloihin liittyi usein vuoteessa tai sohvilla tupakointi sekä runsas alkoholin käyttö. Tilanne on selvästi huonontunut vuoteen 2005 verrattuna, jolloin tulipaloissa menehtyi koko maassa 77 henkilöä.

Itä-Suomen läänissä menehtyi tulipaloissa PRONTO-tietokannan mukaan 23 henkilöä vuonna 2006, kun taas vuonna 2005 palokuolemia oli yhdeksän. Viimeisen kymmenen vuoden aikana tulipaloissa on läänissä vuosittain menehtynyt kymmenkunta henkilöä. Koska tilastollisesti on kuitenkin kyse vain yksittäistapauksista ja niiden vuosittainen vaihtelu merkittävää, johtopäätöksiä läänitason kehityssuunnista ei voida tällä perusteella tehdä.

KUVIO 11. Tulipalojen määrän muutos (%) kunnittain vuonna 2006, vertailu vuosien 2003 - 2005 keskiarvoon

Palokuolemialuvut ovat Suomessa eurooppalaisittain vertailtuna edelleen korkeita. Vuosittain Suomessa kuolee tulipaloissa noin sata henkilöä. Valtakunnallisesti tarkastellen palokuolemien määrän kehityssuunta on viime vuosiin saakka ollut selvästi laskeva, joskin väheneminen näyttää nyt hidastuneen tai jopa pysähtyneen. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelman eräänä tavoitteena on, että Suomi on Euroopan viiden turvallisimman maan joukossa vuonna 2012. Pelastustoimissa tämä tarkoittaisi palokuolemien määrän vähentymistä noin 30:een vuodessa, jotta asetettu tavoite saavutetaan.

Kuitenkin useimmissa tapauksissa palokuolemat ovat tapahtuneet jo ennen palokunnan hälyttämistä tai usein hyvin pian ennen pelastajien kohteeseen saapumista. Pelkästään palokunnan toimenpitein palokuolemien määrää ei siis enää voida oleellisesti vähentää. Esimerkiksi yhteiskunnallisen syrjäytymisen vähentäminen voisi tässä tilanteessa olla tehokkaampi keino palokuolemien vähentämiseksi.

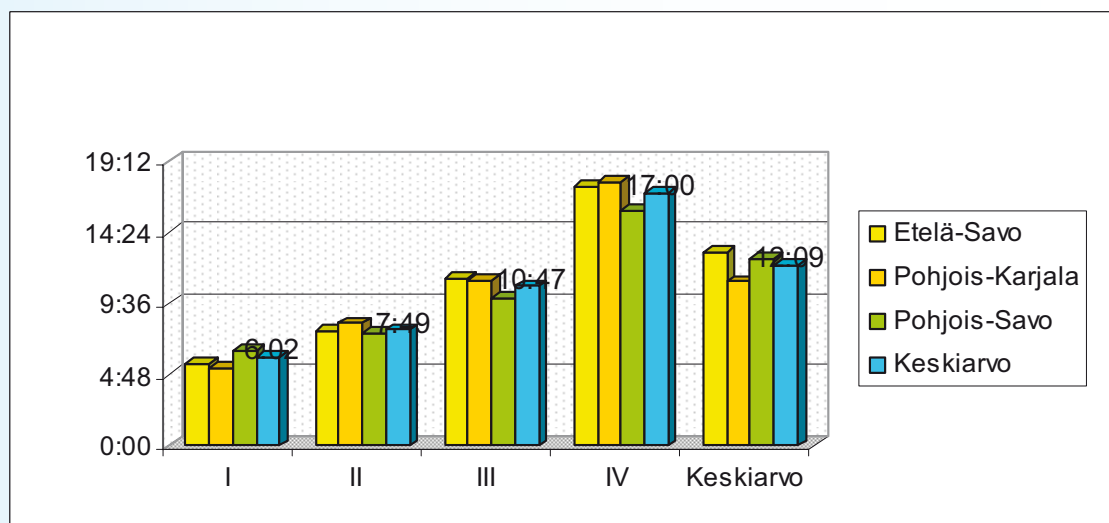
Toimintavalmiusajat

Merkittävä pelastustoiminnan tuloksellisuuteen vaikuttava tekijä on aika, joka palokunnalta kuluu sen hälyttämisestä onnettomuuskohteen saavuttamiseen. Tätä aikaa kutsutaan palokunnan toimintavalmiusajaksi. Toimintavalmiusajan ja palokunnan lähtöajan lisäksi merkittävä pelastustoiminnan tuloksellisuuteen vaikuttava tekijä on myös pelastushenkilöstön määrä. Ensitoimenpiteitä varten tarvittava pelastushenkilöstön vahvuus on usein vähintään pelastusyksikkö eli esimies ja kolme palomiestä (1+3).

Pelastustoiminnan toimintavalmius määritetään riskialueittain. Riskialueiden määrittelyperusteina on käytetty alueen asukasmäärää ja kerrosalaa. Asukasmäärän ja kerrosalojen kasvaessa nousee myös alueen onnettomuusriskien mahdollisuus. Riskien ja uhkien perusteella alueet jaetaan neljään riskiluokkaan. Riskialueella I, jossa onnettomuuksien todennäköisyys on suuri, tulee palokunnan saavuttaa kohde 6 minuutissa. Riskialueella II toimintavalmiusaika on 10 minuuttia, riskialueella III 20 minuuttia ja riskialueella IV, jossa onnettomuuksien todennäköisyys on pienin, toimintavalmiusaika on yleensä yli 20 minuuttia.

Itä-Suomen läänin asukkaista noin 60 prosenttia saavutettiin kymmenessä minuutissa. Palokunnan yli 20 minuutin toimintavalmiusaikapiirin ulkopuolella asui puolestaan noin neljännes läänin väestöstä. Palokunnan tuloksellinen toiminta esimerkiksi rakennuspaloissa edellyttää sitä, että palokunta saavuttaa onnettomuuskohteen ja aloittaa siellä toimintansa ennen 4 - 10 minuutin kuluessa syttymisestä tapahtuvaa yleissyttymistä. Samanlainen ajan ja vahinkokehityksen välinen selvä riippuvuus on havaittu myös muissa onnettomuustyypeissä, esimerkiksi monissa ensivastetehtävissä.

Palokunnan hälytystehtävien keskimääräinen toimintavalmiusaika vahvuudella 1+3 oli Itä-Suomen läänissä 12 minuuttia 9 sekuntia. Vastaava valtakunnallinen keskiarvo oli 10 minuuttia 27 sekuntia. Itä-Suomen läänin toimintavalmiusaika heikkeni vuodesta 2005 (11:38 min) 31 sekuntia. Eräs selittävä tekijä on viime kesän kuivuuden aiheuttamat lukuisat maasto- ja metsäpalot, joissa palokuntien hälytykset suuntautuivat tavanomaista useammin kauemmaksi haja-asutusalueelle. Onnettomuuksista noin puolet tapahtui riskialueella I - II eli palokunnan kymmenen minuutin toimintavalmiusajan piirissä ja noin 15 prosenttia riskialueella III eli alle 20 minuutin piirissä. Näin ollen kaikista tehtävistä noin kaksi kolmasosaa suuntautui riskialueille I - III.

KUVIO 12. Hälytystehtävien keskimääräiset toimintavalmiusajat pelastustoimen alueittain ja riskialueittain vuonna 2006

Onnettomuuskohteet saavutettiin ohjeellisessa toimintavalmiusajassa läänin eri riskialueilla (I - III) keskimäärin 78 prosentissa kaikista hälytystehtävistä. Toimintavalmiusaikojen ylitykset (21 %) pysyivät edellisvuoteen 2005 nähden entisellään. Valtakunnallinen tavoitetaso on vähintään 90 prosentin tavoitettavuus toimintavalmiusajassa. Etelä-Savossa kohteet saavutettiin ohjeellisessa toimintavalmiusajassa keskimäärin 82 prosentissa, Pohjois-Karjalassa 80 prosentissa ja Pohjois-Savossa 74 prosentissa tehtävistä.

Erityisesti Kuopion kaupungissa riskialueella I (eteläosa ja keskustan reuna-alueet) oli vaikeuksia onnettomuuskohteiden saavuttamisessa. Vain 50 prosenttia kohteista saavutettiin ohjeellisessa kuuden minuutin toimintavalmiusajassa. Kuitenkin kokonaisuutena tarkastellen läänin alueen palokunnat ehtivät onnettomuuspaikalle varsin hyvin.

Onnettomuuskohteen saavuttaminen kyseisen alueen riskiluokan edellyttämässä toimintavalmiusajassa eroaa siis selvästi alueellisesti. Toimintavalmiusajoista voidaan todeta, että palokunnan toimintavalmiusaikaa vaikuttaa oleellisesti onnettomuuspaikan sijainti suhteessa paloasemaan sekä toisaalta palokunnan lähtövalmius.

4.2.2 Onnettomuuksien ehkäisy

Arviointitulokset

Onnettomuuksien ja niiden aiheuttamien vahinkojen määrää pyritään vähentämään ennakolta. Ennaltaehkäisevät toimenpiteet kohdennetaan alueen riskien mukaisesti. Ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu alueilla ja kohteissa, joissa riskit ovat suuret tai palokunta ei saavuta onnettomuuskohtetta riittävän nopeasti. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi hoito- ja huoltolaitokset, joissa henkilöille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvan vaaran katsotaan olevan tavanomaista suuremman. Ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ovat muun muassa palotarkastukset, koulutus, valistus ja neuvonta sekä pelastussuunnitelmien laatiminen.

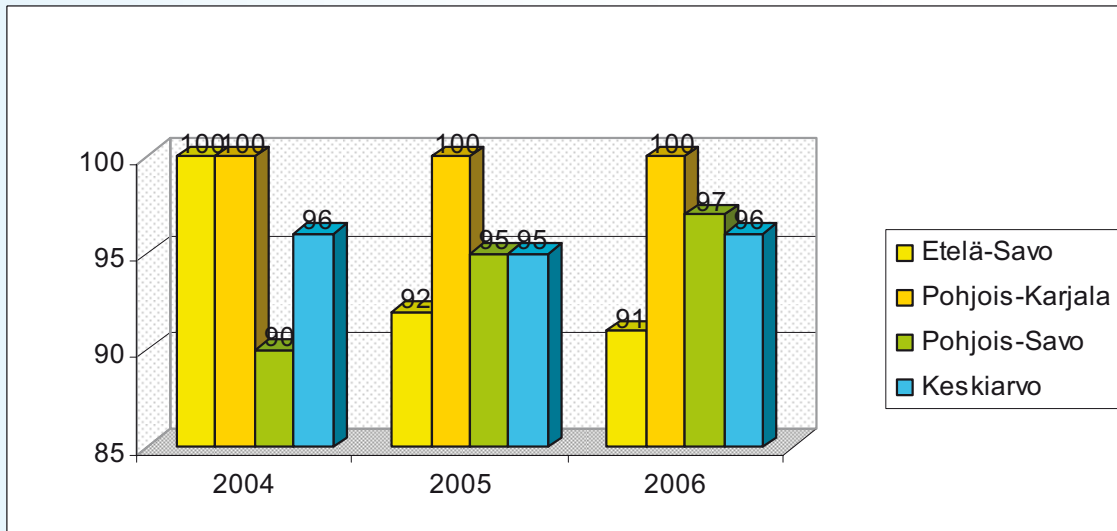
Palotarkastukset

Palotarkastukset perustuvat pelastuslakiin ja sisäasiainministeriön pelastusosaston antamaan palotarkastusohjeeseen. Palotarkastus on paitsi teknistä rakennuksen palo- ja käyttöturvallisuuden valvontaa myös onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvää neuvontaa ja valistusta. Neuvonnalla voidaan perustella niitä erityisiä vaatimuksia, joita pelastusviranomaisen määrää kohteelle sen riskien ja sijainnin takia. Palotarkastuksen suorittaa pelastusviranomaisen. Palotarkastuksesta laaditaan pöytäkirja, joka annetaan tiedoksi kohteen omistajalle tai haltijalle.

Palotarkastuskohteet jaetaan pääsääntöisesti kahteen ryhmään: vuosittain palotarkastettaviin erityiskohteisiin sekä asuinrakennuksiin ja niihin henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta rinnastettaviin muihin kohteisiin. Pääsääntöisesti asuinrakennusten tarkastusväli on Itä-Suomen läänissä kymmenen vuotta. Lisäksi pelastusviranomaiset tekevät jälkitarkastuksia, joilla valvotaan annettujen korjausmääräysten täyttämistä, ylimääräisiä palotarkastuksia esimerkiksi suuriin yleisötapahtumiin sekä erityisiä palotarkastuksia ennen rakennuksen tai sen osan käyttöönottoa.

Vuosittain palotarkastettavat kohteet eli ns. erityiskohteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta. Näissä kohteissa henkilöille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvan vaaran katsotaan olevan tavanomaista suuremman ja näin ollen turvallisuuden varmistamiseksi edellytetään erityisiä toimenpiteitä, kuten pelastussuunnitelmien laatimista. Vuosittain tarkastettavia kohteita ovat esimerkiksi hoitolaitokset sekä majoitus-, kokoontumis- ja liiketilat. Riskianalyysin perusteella voidaan määritellä myös muita kohteita vuosittain tarkastettaviksi.

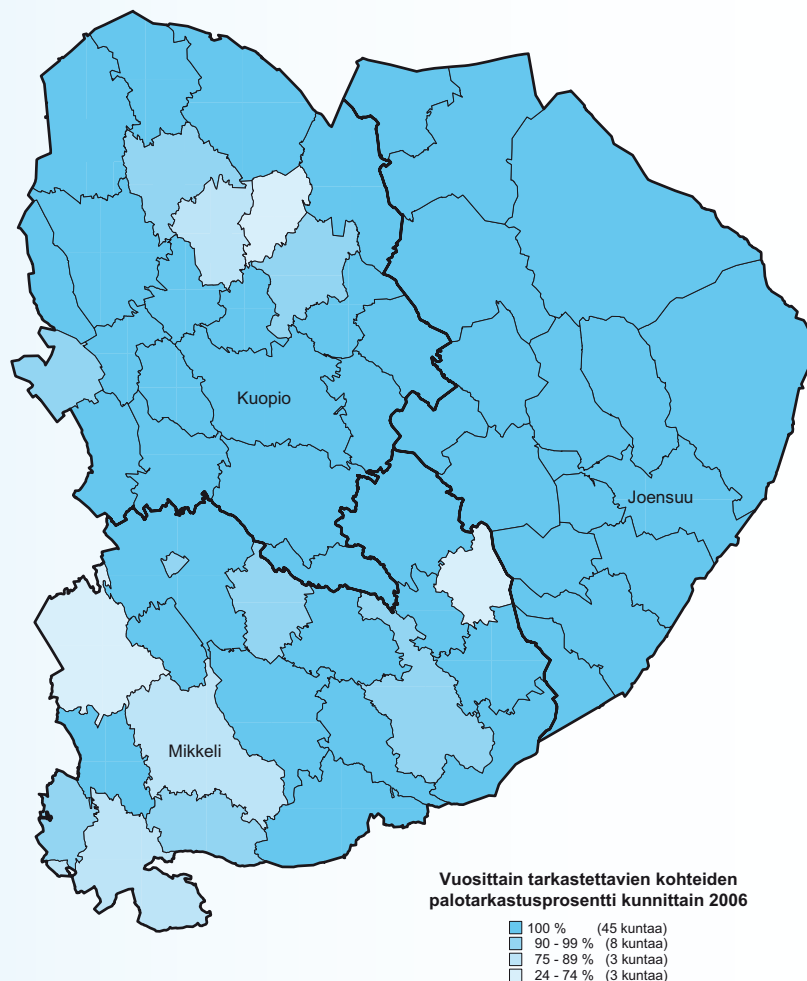
Vuonna 2006 Itä-Suomen läänissä oli 4 298 vuosittain tarkastettavaa kohdetta. Tarkastettavien kohteiden määrä lisääntyi 173 kohteella vuodesta 2005. Vuosittain tarkastettavien kohteiden määrä on kuitenkin viime vuosina yleensä vähentynyt, mikä on ollut seurausta kohteiden luokittelun tarkentumisesta. Näiden erityiskohteiden palotarkastusprosentti parani läänissä edellisestä vuodesta keskimäärin noin prosenttiyksikön eli 96:een.

KUVIO 13. Erityiskohteiden palotarkastusten määrä (%) kohteiden kokonaismäärästä vuosina 2004 - 2006

Pohjois-Savossa tarkastettiin 97 prosenttia erityiskohteista vuonna 2006. Määrässä on lisäystä edelliseen vuoteen 2005 verrattuna kaksi prosenttiyksikköä. Pohjois-Karjalan prosenttiluku säilyi täytenä satana ja Etelä-Savon pelastustoimen alueella tarkastusprosentti (91) heikkeni vuodesta 2005 prosenttiyksikön verran.

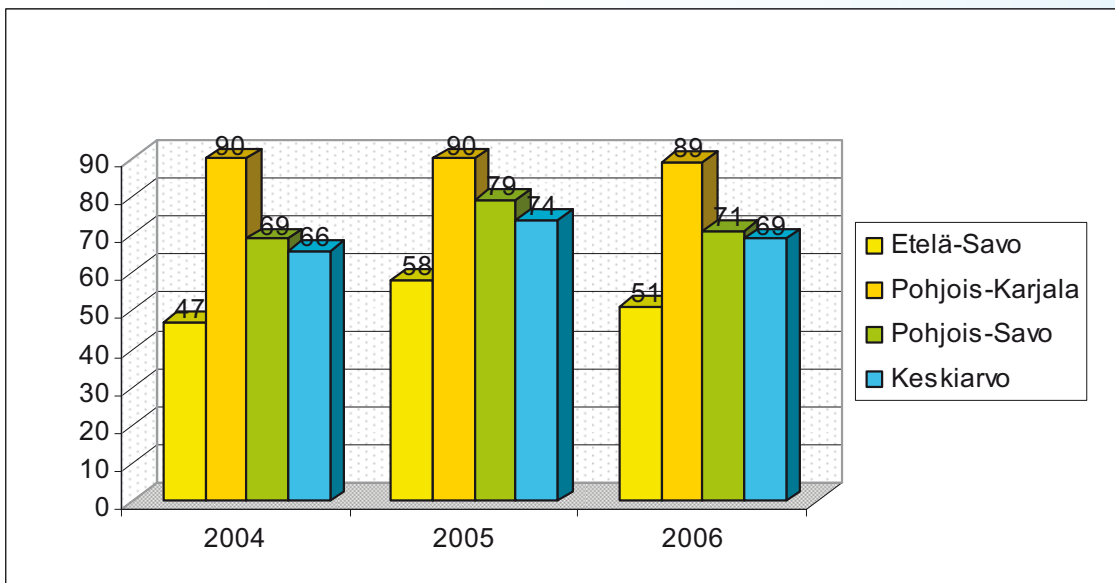
Kaikki erityiskohteet tarkastettiin peräti 45:ssä Itä-Suomen läänin kunnassa. Lisäksi kahdeksassa kunnassa palotarkastusprosentti oli kohtuullisen hyvä eli vähintään 90. Tarkastamatta jäi läänissä yhteensä 191 erityiskohtetta. Kaiken kaikkiaan erityiskohteiden määrällistä palotarkastustulosta voidaan pitää varsin hyvänä.

KUVIO 14. Vuosittain tarkastettavien kohteiden palotarkastusprosentti kunnittain vuonna 2006

Itä-Suomen läänissä oli vuonna 2006 yhteensä 225 756 harvemmin kuin kerran vuodessa tarkastettavaa kohdetta: asuin- ja vapaa-ajanrakennuksia, pieniä kokoontumis- ja majoitustiloja sekä pienehköjä varastotiloja, tuotantolaitoksia ja maataloustuotantotiloja. Alueen pelastustoimi määrittelee palvelutasopäätöksessään tarkastusvälit kullekin harvemmin kuin kerran vuodessa tarkastettavalle kohdetyypille sekä vuosittaisen tarkastustavoitteen. Näissä kohteissa tarkastusväli on kolme tai viisi vuotta. Asuin- ja vapaa-ajan rakennuksissa, joita on 96 prosenttia kohteista, tarkastusväli on yleensä kymmenen vuotta.

Vuonna 2006 oli Itä-Suomen läänissä mainittuja kohteita tarkastusvuorossa 20 043, ja niistä tarkastettiin yhteensä 13 913 eli 69 prosenttia vuositavoitteesta. Vuonna 2005 oli vastaava tarkastusprosentti 75. Parhaiten vuoden 2006 tavoitteet saavutettiin jälleen Pohjois-Karjalassa, jossa tarkastusprosentti oli kohtalainen 89 (90 prosenttia vuonna 2005). Pohjois-Savossa tarkastusprosentti oli 71 (82 prosenttia vuonna 2005) ja Etelä-Savossa vain 51 (58 prosenttia vuonna 2005). Tarkastettavien kohteiden kokonaismäärä pysyi vuoteen 2005 verrattuna suunnilleen entisellä tasolla (lisäys 224 kohdetta).

KUVIO 15. Muissa kuin erityiskohteissa tehtyjen palotarkastusten määrä (%) vuosina 2004 - 2006

Pelastusviranomaiset suorittivat vuonna 2006 lisäksi 3 600 muuta palotarkastusta. Muita palotarkastuksia ovat esimerkiksi jälkitarkastukset (232), vaarallisia kemikaaleja käyttävien laitosten tarkastukset (146), sammutus- ja pelastuslaitteiden tarkastukset (196) sekä ylimääräiset palotarkastukset (630). Jälkitarkastuksella valvotaan palotarkastuksessa havaittujen puutteiden korjaamista. Ylimääräinen palotarkastus tehdään puolestaan esimerkiksi suurehkoon yleisötapahtumaan. Tarkastuksen kohteena ovat tällöin tapahtuman paloturvallisuuteen liittyvät tekijät kokonaisuudessaan.

Pelastussuunnitelmat

Pelastuslaki ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta edellyttävät henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ennaltaehkäisemiseksi pelastussuunnitelmien laatimista. Suunnitelma on laadittava kohteessa, jossa mahdollinen onnettomuus voi aiheuttaa tavallista suurempaa vaaraa kohteessa oleville henkilöille. Pelastussuunnitelma sisältää ohjeet siitä, miten toimitaan erilaisissa onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteissa. Henkilökunnalle on myös annettava riittävästi turvallisuuskoulutusta ja järjestettävä pelastusharjoituksia.

Lisäksi säädökset edellyttävät, että kohteissa, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteiden edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet, on pelastussuunnitelmaan liitettävä turvallisuus selvitys. Siinä selvitetään, miten asianomaisten henkilöiden heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa.

Pelastusviranomaiset ohjaavat ja valvovat pelastussuunnitelmien laadintaa. Suunnitelmista on toimitettava tieto pelastusviranomaisille. Tilannetta valvotaan palotarkastusten yhteydessä.

Itä-Suomen läänissä 73 prosenttia (10 321) suunnitteluvuorokauden (14 234) oli laatinut pelastussuunnitelman. Etelä-Savossa suunnitelmista oli laadittu 78 prosenttia, Pohjois-Savossa 79 prosenttia ja Pohjois-Karjalassa 56 prosenttia. Lääninhallituksen selvityksen mukaan noin puolet Etelä-Savon ja Pohjois-Savon

pelastussuunnitelmista on vanhentuneita. Pohjois-Karjalan pelastuslaitos on poistanut toissa vuonna tilastoistaan noin tuhat vanhentunutta suunnitelmaa, joten vain kymmenen prosenttia laadituista suunnitelmista kaipa päivittämistä. Pelastussuunnitelmavelvollisten määrä lisääntyi läänin alueella vuodesta 2005 kaikkiaan 508 kohteella. Pelastussuunnitelmien laadintatilanne parani puolestaan 724 suunnitelman verran, mikä siis lopulta paransi kokonaistilannetta kolme prosenttiyksikköä.

Neuvonta ja valistus

Onnettomuuksien ehkäisy ja hyvän turvallisuuskulttuurin edistäminen ovat pelastustoimen keskeisimpiä tavoitteita. Neuvonta- ja valistustyö on tiedollista ja tavoitteellista vaikuttamista ihmisten turvallisuusasenteisiin. Tavoitteena on, että kansalaiset osaavat ennalta ehkäistä onnettomuuksia sekä toimia oikein vaara- ja onnettomuustilanteissa. Jokaisen kansalaisen tulisi tunnistaa erilaiset vaaran aiheuttajat, osata ehkäistä onnettomuuksia ja toimia onnettomuustilanteissa sekä tietää, miten varautua poikkeusoloihin.

Pelastusviranomaiset tekevät valistustyötä antamalla neuvoja ja ohjausta palotarkastusten yhteydessä sekä järjestämällä tiedotus- ja valistustilaisuuksia tietyille kohderyhmille tai suurelle yleisölle. Ihmisiä opastetaan muun muassa tekemään hätäilmoitus ja käyttämään sammutusvälineistöä.

Valtakunnallisen valistus- ja neuvontatyön oppaan sekä strategian pohjalta pelastuslaitokset ovat laatineet laitoskohtaiset strategiat.

Pelastushallinnon vuoden 2006 tulostavoitteiden mukaan valistus- ja neuvontatyön vähimmäistavoitteena oli, että 20 prosenttia kuntalaisista saa vuosittain turvallisuusvalistusta. Viime vuoden aikana valistus- ja neuvontatilaisuuksiin osallistuneiden määrä kasvoi läänin alueella vajaan prosenttiyksikön verran. Pelastuslaitosten järjestämiin valistus- ja neuvontatilaisuuksiin osallistui keskimäärin 12,9 prosenttia (11,6 prosenttia vuonna 2005) läänin asukkaista eli 74 538 henkilöä. Pelastuslaitoksittain tarkasteltuna prosenttiluvut olivat seuraavat: Pohjois-Karjala 13,0 (15,6 vuonna 2005), Etelä-Savo 13,7 (10,7 vuonna 2005) ja Pohjois-Savo 12,2 (9,5 vuonna 2005). Näin ollen vuodesta 2005 lähtien kasinkertaiseksi nostettu vähimmäistavoite jäi saavuttamatta, vaikka vuoteen 2005 nähden tulos hieman paranikin.

4.2.3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Johtopäätökset

- Vuosittain tarkastettavien erityiskohteiden palotarkastukset tehtiin Pohjois-Karjalassa kattavasti (sataprosenttisesti). Pohjois-Savossa tarkastusprosentti oli 97 ja Etelä-Savossa 91. Läänin keskiarvossa 96 prosenttia on lisäystä yksi prosenttiyksikkö.
- Asuinrakennusten ja niihin verrattavien kohteiden keskimääräinen palotarkastusprosentti oli 69, kun se vuonna 2005 oli 75. Parhaiten tavoitteet saavutettiin Pohjois-Karjalassa, jossa tarkastusprosentti oli 89. Pohjois-Savossa tarkastusprosentti oli 71 ja Etelä-Savossa ainoastaan 51.
- Suunnitteluvollisista yrityksistä, laitoksista ja yhteisöistä 73 prosenttia oli laatinut pelastussuunnitelman. Lisäystä kertyi kolme prosenttiyksikköä vuonna 2006.
- Palokunnat ovat antaneet neuvontaa ja valistusta 13 prosentille läänin asukkaista. Tulos on parantunut vuodesta 2005 reilun prosenttiyksikön.
- Hälytystehtävien määrä jatkoi kasvuaan noin kuusi prosenttia.
- Palokunnat saavuttavat kohteen keskimäärin 12 minuutissa 9 sekunnissa. Palokuntien keskimääräinen toimintavalmiusaika heikkeni edellisvuodesta 31 sekuntia.
- Palokunnat saavuttivat noin 60 prosenttia läänin väestöstä kymmenessä minuutissa. Yli 20 minuutin toimintavalmiusaikapiirin ulkopuolella asui puolestaan neljännes väestöstä.

Toimenpide-ehdotukset

- Onnettomuuksia ehkäisevän työn merkitystä on eri yhteyksissä edelleen korostettava ja sen määrää lisättävä.
- Pelastuslaitosten on entistä tehokkaammin ohjattava ja valvottava pelastussuunnitelmien laadintaa riskikohteissa sekä valvottava paremmin suunnitelmien ajantasaisuutta erityisesti Etelä-Savossa ja Pohjois-Savossa.
- Onnettomuustilastointia on kehitettävä entistä luotettavammaksi. Pelastuslaitosten on huolehdittava siitä, että tietojärjestelmään tallennetaan oikeat ja riittävät tiedot.